

RESSENYES I NOTES BIBLIOGRÀFIQUES

-AUTORS DIVERSOS, Cervera. *Tresors secrets... La formació d'un museu. Cervera, Museu Comarcal de Cervera, 2001; 92 pàg.*

Dins la història de l'art es parla molt sovint de la dialèctica entre el centre i la perifèria, entesa bàsicament com les relacions i influències que s'estableixen entre els principals nuclis artístics i les zones més allunyades. Hom pot suposar, *a priori*—i sempre partint d'un profund desconeixement—, que un museu qualificat de 'local' o 'comarcal' ha de presentar serioses mancances pel que fa al seu contingut, fruit de pertànyer a una perifèria que en tot cas només arriba a ser un tènue reflex d'allò que ens ofereixen els grans centres. Afortunadament, la realitat està molt lluny d'aquest prejudici i l'exposició inaugurada l'any 2001 amb el suggerent nom de '*tresors secrets*' va evidenciar que la voluntat d'un museu comarcal no estava renyida amb el fet de presentar una col·lecció -una part de la col·lecció original, de qualitat i sobretot representativa de la trajectòria i la lluita d'Agustí Duran i Sanpere en favor de la recuperació i salvaguarda del nostre patrimoni.

El catàleg de l'exposició del museu comarcal *Cervera. Tresors secrets... La formació d'un museu,*

doncs, és motiu de felicitació per una doble raó: pel catàleg en si mateix, i pel fet que l'elaboració d'un catàleg d'una exposició és, en certa manera el resultat d'una feina prèvia i molt esperada: la consolidació del museu Duran i Sanpere, reconvertit en museu comarcal de Cervera — reprenent el nom utilitzat pel mateix Agustí Duran—, amb una clara voluntat integradora del que també és patrimoni comarcal, però sense deixar de banda, ans al contrari, la figura del seu impulsor. En el catàleg, aquesta faceta de Duran i Sanpere és sintètica i magistralment dibuixada en la introducció d'Eulàlia Duran, que ens apropa a la seva concepció del que havia de ser un museu. A aquesta introducció segueix l'aportació de Carme Bergés, directora del museu, sobre els objectius i caràcter de l'exposició que es presenta, incidint en la voluntat pedagògica i explicativa de la gènesi i formació del museu.

El catàleg manté la mateixa divisió que l'exposició en dos àmbits diferenciats: el primer dedicat a l'arqueologia i a la paleontologia, fent honor al record del museu 'pedagògic' que el claretà P. Francesc Naval havia iniciat a l'edifici de la Universitat a la darrereria del segle XIX i que, de fet, es pot dir que fou el primer museu que tingué Cervera.

La peça estel·lar de les peces

arqueològiques és l'estela de Preixana, aquí estudiada per l'arqueòleg cerverí J. B. López Melción, que també estudia l'altra peça emblemàtica de la col·lecció arqueològica, coneguda sobretot per la polèmica sobre la seva permanència o no a Cervera: l'arquer de la Valltorta. Aquest apartat es completa amb una mostra de fòssils vegetals i uns exemples de pots de farmàcia o albarel·los.

L'àmbit 2 l'enceta l'exhaustiu estudi de Milagros Guàrdia Pons sobre les rajoles visigòtiques procedents de la població cordovesa d'Almodóvar del Río, mentre l'època del romànic tan sols és representada per un capitell analitzat per Imma Lorés. Més exhaustiu és l'apartat dedicat a l'escultura gòtica, entre la qual destaquen les peces d'un dels grans escultors catalans de l'època: Jordi de Déu, estudiades per Pere Beseran. Aquesta progressió cronològica queda un xic trencada quan se situa l'escut de Cervera, de finals del segle XVI i procedent de l'antic retaule de Santa Maria, precedint un sant Joan del segle XIV. Ben aviat ens adonem, però, que el motiu d'aquesta disposició és el fet que les peces estan agrupades segons la tipologia –pintura, escultura...- i segons els materials –escultura en pedra, escultura en fusta i terracota-. Així doncs, el sant Joan procedent d'un calvari enceta la part d'escultura en fusta, presentant-se com una peça

curiosa per les seves dimensions, gest i estilització, explicades en part pel fet d'haver format part d'un calvari, on les desconsolades figures de la Verge Maria i de Joan flanquejen la figura del crucificat. Segueix l'estudi de M. Teresa Salat sobre les escultures del retaule de la capella de la Paeria, on es fa incidència de manera especial en la sensualitat i la delicadesa de les imatges, que donen fe –sobretot pel que fa a la figura de la Verge– de la qualitat gens menyspreable de l'escultura dels tallers locals. Finalment, l'apartat d'escultura es clou amb una obra d'un autor cabdal de la Cervera d'època del barroc: Jaume Padró, representat en aquesta mostra per una delicada escultura en terracota, molt diferent en mesures i proporcions de les obres realitzades per a la Universitat, però fent gala d'una acurada tècnica i amb la major expressivitat que permet el petit format i la mal·leabilitat de la terra cuita.

Enceta l'apartat de pintura l'estudi de Rosa Alcoy sobre el retaule de l'àngel Custodi, on aclara la confusió respecte a la seva advocació, provocada sobretot pel fet de procedir –tot i que no n'era originari– de la desapareguda capella de Sant Miquel, per la fàcil associació iconogràfica del majestuós àngel amb l'arcàngel lluitador. Procedent de l'església de Sant Joan de Jerusalem ens arriba el retaule dels Sants Joans, del qual s'exposa el carrer central, força més

malmès i que Alcoy situa proper a l'obrador del pintor Joan Figuera. Quan arribem a l'obra següent, una taula representant un calvari, hi trobem a faltar la fitxa tècnica que encapçala cada una de les obres, tot i que l'anàlisi de Rosa Alcoy ja ens la ubica perfectament en l'espai i en el temps, descobrint-nos una obra que si bé és força més modesta que les anteriors, no està exempta d'un cert interès, com a exemple pertanyent a un taller més modest i qualitativament 'perifèric'.

La pintura d'època moderna, analitzada per Joaquim Garriga, ve representada pel taller cerverí dels Alegret, destacant la taula que representa els miracles de Crist, una composició bigarrada i de cromatisme estrident, on es manifesta, malgrat les limitacions evidents, la voluntat narrativa i anecdòtica del pintor. L'altra obra dels Alegret és la representació dels sants metges, Cosme i Damià, devoció que prolifera d'allò més en capelles particulars o públiques, sobretot durant els segles XVI i XVII i que ultrapassa els objectes de caràcter sacre o religiós, ja que els trobem decorant les portes de diversos mobles de farmàcia del segle XVII, com el que es troba exposat al MDCS, procedent de la farmàcia Pallarès de Solsona o els que trobem en dues portes —procedents segurament d'un moble del mateix tipus— pertanyents al fons del Museu Eduard Camps de

Guissona.

Inovament retrocedim en el temps per trobar-nos un ossari de fusta policromada, element insòlit si tenim en compte que, en el nostre imaginari, la pedra és el material del qual gairebé sempre s'ha servit l'art funerari, tant pel que fa a les esteles com als ossaris o sarcòfags. D'altra banda, dins el panorama eminentment religiós de les peces vistes fins ara, no podia faltar el complement dels objectes litúrgics, aquí representats per diverses peces d'orfebreria del segle XVI, estudiades per Núria de Dalmasas.

Les peces procedents de la Universitat són sintètiques i representatives de la institució i serveixen com a introducció a la seva història i significat des d'un punt de vista diferent al de l'historicisme habitual, defugint el cúmul de dades i la relació de personatges. Tot i que ratifiquem, però, que el catàleg no pretén jerarquitzar les peces ni per la seva espectacularitat ni per la seva importància, considerem que aquesta representació del fons de la Universitat de Cervera hauria estat una magnífica cloenda al catàleg. Però encara queda la ceràmica, estudiada per M. Antònia Casanovas, presentant com a obra més destacada el mural de ceràmica sobre la vida de sant Isidre i santa Maria de la Cabeza, procedent de l'església de Sant Antolí. Val a dir que juntament amb l'estudi de la peça exposada, potser trobem a faltar una

mica més de referència a les altres escenes –malgrat no estiguin exposades– que conformen i completen el cicle que ornamentava els murs de l'església de Sant Antolí, ja que constitueixen un conjunt força destacable i insòlit, sobretot per la presència de l'esposa de sant Isidre, santa Maria de la Cabeza, que és representada –tot i que no és el cas del plafó que s'exhibeix– al mateix nivell i amb la mateixa importància del sant, que en canvi sí esdevé un habitual en la imatgeria i iconografia religiosa d'època moderna.

Per acabar amb una visió de conjunt, podem dir que en tots els casos s'ha de valorar positivament el fet que la contextualització de les peces exposades, tant dins el moment històric com des del fet artístic, contribueix a dignificar algunes obres que a primera vista ens poden semblar poc o gens espectaculars. De la mateixa manera, també cal destacar la documentació de les obres, moltes vegades aportada pel mateix Duran –les fitxes confeccionades per ell mateix i el *Llibre de Cervera* esdevenen referents inqüestionables–, fent honor a la idea que el museu era d'alguna manera indissociable de la biblioteca i l'arxiu. D'una manera o altra, doncs, la presència del Sr. Duran s'intueix com a guia d'aquest recorregut –recordem no obstant el

text '*visita al museu*', pertanyent a l'esmentat *Llibre de Cervera*.

En definitiva, tenim a les mans un catàleg fet amb encert, a la mesura del museu, sense pretensions excessives pel que fa a format, però que fa honor a la gran dignitat de l'exposició, presentant com a millor aval les prestigioses col·laboracions i l'estudi rigorós de les peces. Precisament l'encert en la selecció de les peces i la seva varietat fa que el catàleg esdevingui un trajecte pels grans períodes de la nostra història de l'art –l'làstima de no haver pogut incloure, ja que no hi ha hagut coincidència en el temps, estudis sobre els 'tresors restaurats' incorporats aquest any a l'exposició i que vindrien a completar encara amb més nota el resultat del catàleg –quant desitjable seria un estudi aprofundit sobre la taula de la 'Matança dels Innocents'!

Així doncs, podem dir que el catàleg del museu exerceix una doble funció: per als qui hagin vist l'exposició, l'oportunitat de tornar a gaudir-la, ara des de l'aprofundiment i la reflexió; per als qui encara no hi han anat, una engrescadora invitació a descobrir aquests 'tresors secrets', que ara, per fi, se'ns manifesten amb tot el seu esplendor.

MARIA GARGANTÉ LLANES